

Зоряна Пушкар

кандидат географічних наук,

*доцент кафедри управління персоналом і регіональної економіки,
м. Тернопіль, Тернопільський національний економічний університет*

Галина Мацькова

студентка групи Дід – 41, м. Тернопіль,

Тернопільський національний економічний університет

КАДРОВЕ ПЛАНУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ

*Розглянуто основні цілі, завдання та етапи кадрового планування.
Визначено головні шляхи підвищення ефективності управління персоналом у
ринкових умовах.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток економіки вирішальною мірою залежить від кадрів. Стрижнем будь-якої організації є люди. Кваліфікований персонал дорогий, але його відсутність обходиться втричі дорожче, а неправильне управління – в десять разів.

На багатьох українських підприємствах не проводять системної роботи з персоналом, яка передбачала б науково обґрунтоване вивчення його професійних здібностей, планування їхнього кар'єрного росту, підбір, підготовку, оцінку і розстановку керівних кадрів, розробку системи заробітної плати, підвищення кваліфікації кадрів, розроблення перспективних програм соціально-економічного розвитку трудового колективу. Для вирішення цих задач, насамперед, потрібно чітко з'ясувати особливості кадрової політики. Оскільки, праця у сфері управління потребує спеціалістів високої кваліфікації й характеризується великою складністю, що залежить від багатьох чинників: характеру виконуваних функцій та ієрархічного рівня управління, чисельності

підлеглих, їх кваліфікації, рівня розвитку виробництва, ресурсної забезпеченості та ін.

Актуальність обраної теми дослідження полягає в необхідності забезпечення формування нової системи роботи з кадрами, через створення і реалізацію такої кадрової політики, яка б відповідала сучасним економічним реаліям.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій у яких започатковано розв'язання проблеми. Серед авторів, котрі внесли відчутний вклад у розроблення наукових основ кадрової політики, ефективного управління персоналом, кадрового планування, слід відзначити дослідження таких вітчизняних і зарубіжних науковців, як А. Кібанов, А. Колот, І.С. Коропецький, А. Маслоу, В.Петюх, І.Попова, Ф.М.Русинов, М. Семикіна, В.С.Сухарський, Н.Тарнавська, С.Шекшня, Г. Щокін. Кожен з них знаходив свої визначення кадрового планування, кадрової політики, досліджував їх вплив на організацію та на суспільство в цілому. Вирішенню окремих завдань формування кадрової політики присвячені роботи таких авторів, як Н.Гавкалова, О. Громова, Г.Зайцев, Л. Карташова.

Метою дослідження є спроба по-новому підійти до обґрунтування поняття «кадрове планування» та визначення головних шляхів підвищення ефективності управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Планування потреб у трудових ресурсах необхідно розглядати як складову частину системи стратегічного планування діяльності підприємства. Планування здійснюється спеціалістами чи спеціалізованими кадровими службами з участю керівництва всіх рівнів управління організацією. Сучасне комплектування підприємства кадрами і реалізація довгострокової, орієнтованої на майбутнє, кадрової політики є неможливим без чіткого кадрового планування.

На думку Хміль Ф.У., кадрове планування — це система комплексних рішень і заходів з реалізації цілей організації і кожного працівника, яка дозволяє [8,7] :

- ✓ забезпечити організацію персоналом відповідно до кількості і вимог робочих місць;
- ✓ підібрати таких людей, які могли б вирішувати поставлені завдання як у поточному, так і в майбутньому періодах;
- ✓ забезпечити високий рівень кваліфікації працівників;
- ✓ забезпечити активну участь працівників в управлінні організацією.

Необхідно відмітити, що кадрове планування є складовою частиною планування в організації, оскільки кожний вид діяльності повинен бути забезпечений персоналом і буде ефективним при умові інтеграції в загальний процес планування.

Не можливо не погодитись з думкою В.Г. Воронкової, що кадрове планування має дати відповіді на питання [1, 69]: якими специфічними знаннями, здібностями, навичками володіють працівники?; скільки працівників і якої кваліфікації, коли і де буде необхідно?; яким чином можна залучити необхідний чи скоротити зайвий персонал без нанесення соціального збитку?; яким чином забезпечити розвиток кадрів для виконання нових кваліфікованих робіт і підтримку рівня їх знань відповідно до сучасних вимог?; наскільки цілі і напрями діяльності організації збігаються з напрямками розвитку людських ресурсів?; яким чином організаційна структура планує отримати необхідні людські ресурси?;

Попередньою умовою планування потреби в персоналі має бути аналіз і проектування робочих місць. Аналіз робочого місця дасть можливість визначити: час, необхідний для виконання основних виробничих операцій; операції, які необхідно включити до виробничого процесу; організацію робочого місця; доцільний режим роботи; особисті характеристики, необхідні робітникам для виконання виробничої операції; використання інформації, отриманої в результаті аналізу робочого місця, для розроблення програми управління персоналом.

Будь-які стандарти для опису робочих місць (процесів) відсутні, але, як правило, вони повинні охоплювати: найменування посади; короткий опис

посадових функцій; дії робітника під час виконання своїх посадових функцій; умови праці та виробниче середовище; соціальне оточення. Інформація про існуючі робочі місця може бути використана для вибору оптимального поєднання робочих елементів, обов'язків і завдань працівників. Трудомісткість окремих видів робіт є вихідною базою для планування потреби в персоналі.

Ми вважаємо, що планування персоналу — це система різноманітних форм і методів роботи, спрямованих на своєчасне і якісне компонування організацій персоналом, що створює необхідні умови для успішного виконання виробничої програми та соціального розвитку працюючих.

На думку Lloyd L., Byars, Leslil W., процес кадрового планування складається з чотирьох базисних кроків [10]:

- ✓ визначення впливу організаційних цілей на підрозділи організації;
- ✓ визначення майбутніх потреб (необхідних кваліфікацій майбутнього персоналу і загального числа службовців, що вимагаються для досягнення даною організацією поставлених цілей);
- ✓ визначення додаткової потреби в персоналі при обліку наявних кадрів організації;
- ✓ розробка конкретного плану дії по ліквідації потреб у персоналі.

Вітчизняні вчені, на відміну від закордонних виділяють три етапи кадрового планування [8]:

- ✓ оцінка наявного персоналу і його потенціалу;
- ✓ оцінка майбутніх потреб;
- ✓ розробка програми по розвитку персоналу.

Кадрове планування — складова частина планування на підприємстві. Якщо розглядати кадрове планування ізольовано, то воно буде мало ефективним, оскільки на рішення з кадрових питань впливають інші плани підприємства: виробничий план, план науково-дослідних робіт, план обігу, фінансовий план. Інші плани підприємства, якщо вони не враховують кадрові рішення, ведуть до небажаних наслідків. Тому кадрове планування має бути враховане в діяльності підприємства.

На *першому етапі* встановлюються головні завдання виходячи з цілей підприємства. Вони полягають у тому, щоб забезпечити необхідну кількісну і якісну трудову ефективність на кожному робочому місці й у потрібний час. Зрозуміло, кадрове планування включає й інші завдання. До них відноситься стимулювання ефективності праці працівників.

На *другому етапі* кадрового планування виробляється кадрова стратегія підприємства у зв'язку із загальними умовами його розвитку і відновлення, щоб створювати передумови посадового і професійного просування працівників підприємства, встановити необхідні умови праці з урахуванням її наукової організації та забезпечити реалізацію індивідуальних можливостей кожного працівника.

На *третьому етапі* визначаються конкретні цілі кожного співробітника й уточнюються принципи керівництва усередині підприємства.

В кадровому плануванні мають враховуватися загальна стратегія розвитку фірми чи компанії, політика розвитку їхніх відділень, диверсифікованість їхнього виробництва і характер міжнародної діяльності. Терміни навчання також впливають на тривалість планового періоду. Відповідно, в загальному плані можуть виділятися заходи, пов'язані з підготовкою різних професійних груп працівників.

Потреба і готовність підприємства до введення систематичного кадрового планування зростають зі збільшенням обсягів і складності підприємницької діяльності. Чим більше підприємство, тим суужніше врахувати різноманітні і складні виробничі зв'язки сьогоdnішнього дня і ще суужніше – дня майбутнього. Крім масштабів виробництва на розвиток і стан кадрового планування впливає міжнародна діяльність підприємства.

Помилки в плануванні кадрових структур і кадрового складу приводять до значних витрат. Кадрове планування має ефективно впливати на технічний розвиток підприємства, і навпаки, технологічні фактори впливають на зміст кадрового планування. Облік впливу технологічних факторів у кадровому плануванні здійснюється подвійно.

У першому варіанті кадрове планування впливає зі сформованих виробничо-технологічних процесів і спрямоване на задану технологію виробництва. Тут кадровий попит, а також кваліфікація кадрів відповідають тому, що й у якому обсязі випускається. Але як тільки впроваджується нова техніка, відповідно, відбуваються зміни й у технології. У цьому випадку наявна кваліфікація кадрів стає гальмом, вузьким місцем при проведенні технологічних змін, розтягується на час впровадження нових технологій. Отже, знову доводиться повертатися до кадрового планування з урахуванням зміни кадрового попиту.

У другому варіанті подібні прорахунки виключаються. Тут кадрове планування здійснюється на стадії аналізу інвестицій, за допомогою яких запроваджуються технологічні нововведення. У цьому випадку кадрове планування носить перспективний характер і орієнтоване на введення нових технологій.

Одним із важливих елементів планування кадрового попиту є прив'язка потреби в додатковій робочій силі до розвитку виробництва, тобто визначення перспективи розвитку кадрового потенціалу чи фірми підприємства.

Однією з особливостей в оцінці кадрового попиту є формування потреби на заміщення, що визначається за допомогою прогнозування руху кадрів із різних причин. Тут можуть бути використані фіксовані типові випадки припливу і відтоку робітників і фахівців.

Крім завдань кадрового планування, усе більшого значення набуває завдання кадрового контролю. Щоб кадровик-плановик міг керувати і контролювати, він повинен мати у своєму розпорядженні планові і поточні дані, виробничі дані, зокрема, обіг, збут, результат, використаний час, здійснення інвестицій. Він має знати про коректування цілей у різних областях, що викликає певні кадрові наслідки.

Невід'ємним завданням кадрового планування є визначення витрат, необхідних для забезпечення підприємства кваліфікованою робочою силою, а

також витрати на його поповнення і навчання. Технологія керування персоналом організації охоплює широкий спектр функцій:

- ✓ наймання, добір і прийом персоналу;
- ✓ ділова оцінка персоналу при прийомі, атестації, підборі;
- ✓ профорієнтація і трудова адаптація;
- ✓ мотивація трудової діяльності і персоналу і його використання;
- ✓ організація праці і дотримання етики ділових відносин;
- ✓ керування конфліктами і стресами;
- ✓ забезпечення безпеки персоналу;
- ✓ керування нововведеннями в кадровій роботі;
- ✓ навчання, підвищення кваліфікації і перепідготовка кадрів;
- ✓ керування діловою кар'єрою і службово-професійним;
- ✓ просуванням; керування поведінням персоналу в організації;
- ✓ керування соціальним розвитком кадрів;
- ✓ вивільнення персоналу.

Керування персоналом організації передбачає: інформаційне, технічне, нормативно-методичне, правове та діловодне забезпечення системи керування персоналом. Якісно новий рівень розвитку економіки не може бути досягнутим без ефективного використання персоналу підприємств і фірм усіх форм власності. Це давно зрозуміли на більшості фірм промислово розвинутих країн. Прийшов час для усвідомлення цього і в Україні.

Шляхи підвищення ефективності керування персоналом полягають у розумінні та виконанні наступного:

1. Часом мінімальні вкладення в персонал і максимальне використання «людських ресурсів» дозволяють підприємству виграти в конкурентній боротьбі.

2. Центри керування персоналом необхідні на кожному більш-менш великому підприємстві, а роль керівника цієї служби зростає. Він стає одним із основних керівників сучасного підприємства чи фірми.

3. Кадрове планування як інструмент цілеспрямованої й ефективної роботи з персоналом є складовою частиною стратегії і тактики виживання і розвитку підприємства при ринкових взаєминах.

4. З розвитком особистості працівника доводиться все частіше погоджувати ринкові умови й інтереси співробітників підприємства. Розвиток виробництва все більше потребує планування його кадрового забезпечення. Ефективному використанню «людських ресурсів» передують добір і підбір персоналу підприємства.

Висновки. Сьогодні кадрове планування стає важливим елементом кадрової політики, допомагає при визначенні її завдань, стратегій та цілей, орієнтованих на майбутнє, сприяє їх виконанню через відповідні заходи. Управління плануванням та розвитком кар'єри в організаційній структурі є складним процесом, який потребує значних ресурсів та не гарантує реалізацію професійних амбіцій всім співробітникам. Однак його відсутність викликає невдоволення працівників, підвищену плінність кадрів, обмежує можливості ефективно заповнювати вакантні посади.

Джерела та література

1. Воронкова В.Г. Кадровий менеджмент. – К.: ВД «Професіонал», 2004. –192 с.
2. Герасимчук В. Г. Стратегічне управління підприємством. Графічне моделювання: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2000. – 360 с.
3. Крамаренко В.І., Холода Б.І. Управління персоналом фірми: Навчальний посібник. – Київ: ЦУЛ, 2003. – 272 с.
4. Міщенко А. П. Навчальний посібник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2004. – 336 с.
5. Сухарський В. С. Монографія. Управління зовнішньо - економічною діяльністю. – Тернопіль: Астон, 2001. – 285 с.
6. Сухарський В.С. Монографія. Менеджмент: теорія, методологія, практика. – Тернопіль: Астон, 2001. – 285 с.

7. Тарнавська Н. П. Пушкар Р.М. Менеджмент: теорія та практика: Підручник для вузів. – Тернопіль, 1997. – 456 с.

8. Хміль Ф.У. Управління персоналом : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Академвидав, 2006. – 488с.

9. Щекин Г. В. Основы кадрового менеджмента: Учебник. – К.: МАУП, 1999. – 288с.

10.Lloyd L. Byars, Leslil W. Rue. Human resource management. – 1991.

РЕЗЮМЕ

Пушкар Зоряна, Мацькова Галина

Кадровое планирование как элемент реализации кадровой политики

Рассмотрены основные цели, задания и этапы кадрового планирования. Определенно главные пути повышения эффективности управления персоналом в рыночных условиях.

RESUME

Pyshkar Zoryana, Matskova Galina

The personnel planning as element of realization of personnel policy

Main aims, tasks and stages of personnel planning are looked out. The basic ways of efficiency of personnel management in market conditions are outlined.